

ИСАБЕЛ АЛИЕНДЕ ЗЛАТОТО НА ТОМАС ВАРГАС

Превод от испански: Самул Франсес, 1996

chitanka.info

Преди да започне бясното настъпление на прогреса, онези, които притежавали някакви спестявания, ги закопавали в земята — това бил единственият познат начин да запазиш парите си; но по-късно хората се доверили на банките. След прокарването на шосета, когато станало по-лесно да се пътува до града с автобус, те заменили златните и сребърните си монети с оцветени хартийки и ги затворили в железни каси, все едно че са съкровища. Томас Варгас им се присмивал на глас, защото никога не повярвал в тази система. Времето доказало, че е имал право — щом дошъл краят на властта на Благодетеля, продължила, както разправят, близо трийсет години, банкнотите не стрували нищо и много от тях завършили разлепени като украшение върху стените, като безславен спомен за наивността на техните притежатели. Докато всички други пишели писма до новия президент и до вестниците, за да се оплачат от колективната измама с новите пари, Томас Варгас продължавал да съхранява своите унции злато заровени на сигурно място, като това ни най-малко не повлияло на навиците му на скъперник и просяк. Бил човек без достойнство, вземал пари назаем, без намерение да ги връща, държал децата си гладни, а жена си — в дрипи, докато той самият носел шапки, изработени от влакна на гуама^[1], и пушел скъпи пури. Отказвал да заплати дори училищната такса и шестте му законни деца се изучили безплатно само поради решимостта на учителката Инес, докато е с разсъдъка си и със сили за работа, да не остави дете в селото, което да не знае да чете. Годишите не променили нрава му на скандалджия, пияница и женкар. Смятал за голяма чест да е най-изтъкнатият мъжкар в цялата околност, както крещял наред площада винаги щом пиенето му отнемело разума, изреждайки на висок глас имената на девойките, които бил съблазнил, и на копелетата, в чиито вени течала негова кръв. Ако можело да му се вярва, трябвало да наброяват около триста, защото всеки път споменава различни имена. Полицайте неведнъж го прибирали и лично Лейтенанта го пердашил няколко пъти по задника с плоското на сабята, та дано влезе в пътя, но това не дало по-голям резултат, отколкото нравоученията на свещеника. Истината е, че почитал единствено Риад Халаби, собственика на магазина, затова съселаните му прибягвали до неговата помощ, когато подозирали, че пак е дал воля на ръката си заради разточителството на жената и децата и се е захванал да ги бие. В тези случаи арабинът зарязвал тезгяха с такава

бързина, та забравял да заключи магазина и пристигал, задъхан от справедливо негодувание, да въведе порядък в дома на семейство Варгас. Не било необходимо да говори много, на стареца му стигало да види, че той се появява, за да се укроти. Само Риад Халаби имал власт да засрами този негодник.

Антония Сиера, жената на Варгас, била с двајсет и шест години по-млада от него. Наближавайки четирийсетте, останала почти без здрав зъб в устата, тя изглеждала вече много похабена, а препатилото ѝ тяло на мулатка се било деформирало от работа, от раждания и помятания; все пак успяла да запази следи от някогашната си гордост, походката с високо вдигната глава и гъвкава снага, спомен от преминалата красота, както и невероятното си честолюбие, което пресичало от корен всяка проява на съжаление. Часовете едва ѝ стигали, за да изпълни ежедневните си задължения, защото, освен грижите за децата и работата в градината и около кокошките, припечелвала по някое и друго песо, като готвела обяда на полицаите, перяла чужди дрехи и почиствала училището. Понякога я виждали цялата покрита със синини, ала и без да я питат, всеки в Агуа Санта се досещал, че е отнесла бой от мъжа си. Единствено Риад Халаби и учителката Инес се осмелявали да ѝ правят подаръци предпазливо, като търсели поводи, за да не я обидят — някоя и друга дрешка, храна, тетрадки и витамини за децата ѝ.

Много унижения трябвало да изтърпи от мъжа си Антония Сиера, включително натрапената наложница в собствения дом.

Конча Диас пристигнала в Агуа Санта с един от камионите на Петролната компания, окаяна и безутешна като призрак. Шофьорът я съжалил, щом я забелязал боса на пътя, с вързоп на гърба и с корем на бременна. Когато преминавали през селото, камионите спирали пред магазина, затова Риад Халаби първи научил за събитието. Видял я да се появява на вратата и по начина, по който пуснала вързопата си пред тезгяха, веднага разбрал, че това момиче не се отбива пътъом, а идва тук, за да остане. Била съвсем млада, мургава и ниска на ръст, със сплъстена, обезцветена от слънцето къдрава коса, която отдавна не била виждала гребен. Както постъпвал с всеки посетител, Риад Халаби предложил на Конча стол и разхладителна напитка от ананас и се

пригответил да чуе разказа за нейните приключения или нещастия, но забила очи в пода, девойката не говорела много, а току се изсеквала с пръсти, докато по бузите ѝ бавно се стичали сълзи, и през зъби процеждала безкрайни проклетия. Накрая арабинът все пак проумял, че тя иска да види Томас Варгас, затова изпратил да го потърсят в кръчмата. Изчакал на вратата и още щом старецът се появил пред него, го хванал за ръката и го изправил лице в лице с другоселката, без да му даде време да се окопити от уплаха.

— Момичето твърди, че детето е от теб — казал Риад Халаби с онзи мек тон, който използвал, когато бил гневен.

— Това не може да се докаже, Риад. Винаги се знае коя е майката, но за бащата никога не е сигурно — отвърнал другият объркано и все пак достатъчно дръзко, като намигнал дяволито, без обаче да успее да се хареса на останалите.

Този път младата жена заплакала с горък порив, мънкайки, че не би пътувала от толкова далеч, ако не знаела кой е бащата. Риад Халаби запитал Варгас не изпитва ли срам, още повече че на неговата възраст би могъл да бъде дядо на момичето, рекъл му, че бърка, ако си въобразява, че селото пак ще се черви заради неговите прегрешения, какво си мисли той, но когато плачът на девойката се усилил, добавил онова, което всички знаели, че ще каже:

— Хайде стига, момиче, успокой се. Можеш да останеш известно време в дома ми, поне докато се роди бебето.

Конча Диас избухнала в ридания и заявила, че няма да отиде да живее никъде другаде, освен при Томас Варгас, затова била дошла. Въздухът в магазина сякаш замрял, настанала продължителна тишина, чували се само вентилаторите на тавана и подсмърчането на пътничката, защото никой не се осмелявал да ѝ каже, че старикът е женен и има шест дечица. Най-сетне Варгас взел нейния вързоп и ѝ помогнал да се изправи.

— Е добре, Кончита, щом това желаеш, няма какво повече да говорим. Още сега отиваме у дома — казал той.

Ето така се случило, че когато се върнала от работа, Антония Сиера намерила друга жена да почива в хамака ѝ и за пръв път нейната гордост се оказала недостатъчна, за да прикрие чувствата. Ругатните ѝ се понесли по главната улица, а ехото им стигнало до площада и се вмъкнало във всяка къща, огласявайки, че Конча Диас е една гнусна

мишка и че Антония Сиера ще ѝ направи живота черен, докато не я върне обратно в канала, от който изобщо не е трябвало да се показва, че жестоко се е лъгала, ако си е мислила, че децата ѝ ще живеят под един покрив с някаква въртиопашка, защото тя в никакъв случай не е глупачка, а мъжът ѝ ще е по-добре да внимава, защото в името на децата си, клети и невинни, е изтърпяла много мъки и много разочарования, но дотук стига, сега вече всички ще видят коя е Антония Сиера. Цяла седмица гневът ѝ продължил да се излива, после виковете ѝ отстъпили място на едно несекващо мърморене; простила се и с последните следи от красота, нищо не останало и от походката ѝ и започнала да се влачи като пребито куче. Съселяните се опитали да ѝ обяснят, че вината за цялата тази бъркотия не е у Конча, а у Варгас, но тя нямала желание да слуша съвети за въздържаност, нито за справедливост.

Животът в ранчото на това семейство и преди това не бил приятен, ала с пристигането на държанката се превърнал в безкрайно мъчение. Антония прекарвала нощите, свита в леглото на децата си и изригвайки проклетия, а на хамака до нея хъркал мъжът ѝ, прегърнал девойката. Антония трябвало да става още преди изгрев-слънце, за да приготви кафето и да омеси царевичните питки, да изпрати малките на училище, да се погрижи за зеленчуковата градина, да сготви на полицаите, да изпере и изглади. Изпълнявала задълженията си като робот, а от душата ѝ бликали низ горчивини. Вече отказвала да приготвя храна на мъжа си, затова Конча се заела да го прави, когато другата излизала, за да не я среща пред огнището в кухнята. Омразата на Антония Сиера била толкова голяма, та някои в селото решили, че в крайна сметка ще убие съперничката си, и отишли да помолят Риад Халаби и учителката Инес да се намесят, преди да е станало късно.

Но нещата не протекли така. Два месеца по-късно коремът на Конча заприличал на тиква, краката ѝ така се подули, че вените ѝ били пред пръсване, а и през цялото време плачела, защото се чувствала самотна и уплашена. Уморен от толкова сълзи, Томас Варгас решил да се прибира вкъщи само за спане. Вече не било необходимо жените да готвят на смени, та Конча загубила и последния стимул да се облича и се залежала в хамака, загледана в тавана и без да дръзне да си свари дори кафе. Целият първи ден Антония се правела, че не я забелязва, но вечерта ѝ изпратила по едно от децата паница супа и чаша топло

мляко, за да не рече някой, че е допуснала да умре човек под покрива ѝ. Това се повторило и следващите дни, докато накрая Конча станала да хапне заедно с тях. Антония се преструвала, че не я вижда, но поне спряла да ругае на висок глас, щом само другата минела наблизко. Малко по малко се поддавала на съжалението. Като забелязала, че момичето слабее с всеки изминал ден — едно жалко плашило с огромен корем и дълбоки сенки под очите, — започнала да коли кокошките една подир друга, за да му дава бульон, а веднага щом свършили птиците, постъпила както никога дотогава: отишла да моли за помощ Риад Халаби.

— Родих шест деца и няколко пъти помятах, но никога не съм виждала жена така да се поболее от бременност — обяснила тя, цялата изчервена. — Станала е кожа и кости, едва-що хапне нещо — и го повърне. Не че ме интересува, не е моя работа, но какво ще кажа на майка ѝ, ако умре? Не искам после да ми се търси сметка.

Риад Халаби откарал клетата бременна със собствената си камионетка в болницата, а Антония ги придружила. Върнали се с цяла торба разноцветни хапчета и нова рокля за Конча, защото старата не побираща корема ѝ. Нещастieto на другата жена накарало Антония Сиера да си припомни мигове от своята младост, от първата си бременност и от насилието, което сама била преживяла. И пожелала, напук на себе си, бъдещето на Конча Диас да не е така злочесто като нейното. Вече не изпитвала гняв към Конча, а мълчаливо съчувствие, и започнала да се отнася към нея, сякаш е блудна дъщеря, с властна грубост, която едва успявала да прикрие нежността ѝ. Девојката изпадала в ужас, щом осъзнавала болезнените промени в тялото си, прогресиращото обезформяне, срама, че току се попикава и че пристъпва като гъска, непреодолимото отвращение от себе си и желанието да умре. Понякога се събуждала сутрин толкова зле, та не можела да стане от леглото, и тогава Антония карала децата да я наглеждат на смени, докато тя е на работа вън от дома, и бързала да се върне рано, за да се погрижи сама за девојката; но имало дни, в които Конча посрещала утрото живнала и когато Антония се прибирала капнала от умора, заварвала вечерята готова, къщата чиста. Момичето ѝ поднасяло кафе и заставало право до нея в очакване да го изпие, с влажния поглед на благодарно животно.

Детето се родило в болницата в града, защото не понечило да излезе на бял свят и се наложило да срежат Конча Диас, за да го извадят. Антония останала при нея осем дни, през които учителката Инес се грижела за дечицата й. Двете жени се прибрали с камионетката на магазина и цяла Агуа Санта излязла да ги посрещне. Майката се усмихвала, а Антония показвала новороденото с шумната гордост на баба, известявайки, че ще бъде кръстено Риад Варгас Диас — едно справедливо признание към арабина, защото без неговата помощ жената не би стигнала навреме до родилното отделение, а и пак той поел разходите, когато бащата си направил оглушки и се престорил на по-пиян от всякога, за да не изрови от земята своето злато.

Не били изминали и две седмици, когато Томас Варгас поискал от Конча Диас да се завърне в неговия хамак, въпреки че жената била с още незараснал шев и с фронтова превръзка на корема си, но Антония Сиера се изправила отпреде му с ръце на хълбоците, решена за първи път в живота си да се възпротиви на прищевките на стареца. Съпругът понечил да си свали колана и да я नाहीба, както бил свикнал, но тя се нахвърлила върху му с такава ожесточеност, че той отстъпил стреснат. Това разколебаване го погубило, тъй като Антония на мига си дала сметка, че е по-силната; междувременно Конча Диас оставила детето си в ъгъла и вдигнала високо едно тежко глинено гърне с очевидното намерение да го строши в главата му. Мъжът разбрал, че е загубил битката, и напуснал дома, бълвайки проклетия. Цяла Агуа Санта узнала за случилото се, защото той сам го разказал на момичетата от публичния дом, които пък в отговор заявили, че Варгас вече не го бива и всичките му перчения на бик осеменител са само безпочвени хвалипръцковщини.

От тази случка натам нещата се променили. Конча Диас бързо се възстановила и щом Антония Сиера отидела на работа, тя поемала грижите за децата, за зеленчуковата градина и домакинството. Преглътнал унижението, Томас Варгас тихомълком се върнал в хамака си, лишен от компания. За да облекчи огорчението си, той понатупвал децата и разправял в кръчмата, че жените, също като магариците, разбирали само от тояга, но у дома повече не посмял да им посегне. Когато се напиел, крещял наляво и надясно колко хубаво нещо е двуженството, та се наложило няколко поредни недели свещеникът да

го оборва от амвона, за да не би идеята да намери почва и да отидат по дяволите толкова години усилия в проповядване на християнската добродетел на еднобрачието.

В Агуа Санта гледали през пръсти, ако някой мъж тормози семейството си, мързелува, пиянства или не връща взетите назаем пари, но дълговете от комар смятали за свещени. При бой с петли участниците в залаганията сгъвали внимателно банкнотите и ги държали между пръстите си, та всеки да може да ги види, а при игра на домино, на зарове или на карти ги поставяли разгънати върху масата, вляво от играча. Нерядко шофьорите от Петролната компания спирали за някое и друго раздаване на покер и макар да не показвали парите си, на тръгване винаги се разплащали до последното сентаво. Съботите надзирателите от затвора „Санта Мария“ идвали да посетят публичния дом и да проиграят в кръчмата седмичната заплата. Дори и те, които били много по-големи бандити от поверените им за охраняване затворници, не се осмелявали да играят, ако не могат да платят. Никой не нарушавал това правило.

Томас Варгас не залагал, при все че обичал да наблюдава играчите, бил в състояние с часове да следи партия домино, първи заемал място при бой с петли и не пропускал да чуе номерата от лотарията, съобщавани по радиото, макар никога да не си купувал билет. От подобно изкушение го предпазвала неговата алчност. Когато обаче желязното съзакляtnичество на Антония Сиера и Конча Диас укротило веднъж завинаги мъжките му мераци, той се отдал на играта. В началото залагал мизерните суми, придобити с просия, та само най-изпадналите пияници склонявали да седнат на масата срещу него, ала на карти му потръгнало по-добре, отколкото със собствените му жени, и скоро червеят на лесната печалба заглождил жалката му същност, прониквайки чак до мозъка на костите. С надеждата да забогатее с един щастлив удар и пътьом, посредством отзвука от желания триумф, да възвърне блясъка на поругания си престиж на расов жребец, той увеличавал все повече залозите. Скоро с него започнали да мерят сили най-дръзките играчи, а останалите се събирали в кръг, за да проследят обратите при отделните раздавания. Томас Варгас не разгъвал банкнотите върху масата, както било прието, но плащал, когато губел.

В дома му беднотията се изострила и Конча също тръгнала на работа. Децата останали сами и се наложило да ги храни учителката Инес, за да не скитат из селото и да не придобият навици да просят.

Нещата се усложнили за Томас Варгас, когато приел предизвикателството на Лейтенанта и след шест часа игра спечелил от него двеста песос. За да изплати дълга си, офицерът конфискувал заплатите на своите подчинени. Той бил мургав, добре сложен мъж с мустаци на морж и носел винаги разкопчана куртка, предоставяйки възможност на девойките да оценят косматите му гърди и колекцията му от златни верижки. В Агуа Санта никой не го уважавал, защото бил човек с непредсказуем характер и си присвоявал правото сам да измисля закони според интересите и прищевките си. Преди идването му карцерът представлявал само две помещения, където прекарвали нощта участниците в някоя свата — в Агуа Санта открай време тежките престъпления били нещо непознато и единствено конвоираните, преминаващи оттам на път за затвора „Санта Мария“, били смятани за злосторници, — но Лейтенанта възприел като свой дълг да не остави човек, попаднал в ареста, без да отнесе и по един як пердах. Заради него хората започнали да се боят от закона. Бил бесен от загубата на двеста песос, но връчил парите без коментар и донякъде с жест на елегантна щедрост, защото дори той, при цялата тежест на властта, която притежавал, не би могъл да стане от масата, без да плати.

Два дни Томас Варгас се хвалил с победата си, докато Лейтенанта не му известил, че ще го чака в събота за реванш. „Този път залогът ще е хиляда песос“, заявил му той с такъв нетърпящ възражение тон, че другият веднага се сетил за ударите с плоското на сабята по задника си и дори не помислил да откаже. Привечер в събота кръчмата се препълнила с хора. Не се дишало от навалищата и жегата, и се наложило да изнесат масата на двора, за да могат всички да наблюдават играта. В Агуа Санта никога не били залагали толкова пари, затова избрали Риад Халаби да бди за честността на играта. Като начало той поискал от публиката да се изтегли на две крачки разстояние, за да бъде предотвратен всеки опит за измама, а от Лейтенанта и останалите полицаи — да предадат оръжието си в карцера.

— Преди да започнем, двамата играчи са длъжни да сложат парите си на масата — казал арбитърът.

— Думата ми е достатъчна, Риад — заявил Лейтенанта.

— В такъв случай и моята дума стига — присъединил се Томас Варгас.

— Как ще се разплатите, ако загубите? — поискал да знае Риад Халаби.

— Имам къща в столицата. Ако загубя, още утре Варгас ще получи нотариалния акт.

— Съгласен. А ти?

— Ще заплатя със златото, което държа скрито в земята.

Играта била най-вълнуващото събитие в селото от години. Цяла Агуа Санта се струпала на улицата, дори старците и децата; единствените, които отсъствали, били Антония Сиера и Конча Диас. Нито Лейтенанта, нито Томас Варгас вдъхвали симпатии, така че на хората им било безразлично кой ще спечели; развличали се, като гадаели как ли ще реагират при загуба двамата съперници, и се обзалагали за единия или другия. Томас Варгас бил облагодетелстван от късмета в картите, който го спохождал до момента, а Лейтенанта имал предимството на хладнокръвието и на славата си на бияч.

В седем вечерта играта приключила и, в съответствие с установените правила, Риад Халаби обявил, че печели Лейтенанта. И след победата си офицерът запазил същото спокойствие, както след поражението преди седмица — нито подигравателна усмивка, нито непремерена дума, просто останал седнал на стола, чистейки зъбите си с нокътя на кутрето.

— Е добре, Варгас, дойде моментът да изкопаеш своето съкровище — казал, когато глъчката на зрителите поутихнала.

Лицето на Томас Варгас било придобило цвят на пепел, ризата му била прогизнала от пот, а въздухът, който вдишвал, сякаш засядал в гърлото му и не успявал да проникне в гърдите. Два пъти опитал да се изправи, но коленете му се огъвали. Станало нужда Риад Халаби да го подкрепи. Най-сетне събрал сили и тръгнал към шосето, сподирен от Лейтенанта, полицаите, арабина, учителката Инес, а малко по-назад — цялото село в шумна процесия. Повървели около две мили, после Варгас свърнал надясно и навлязъл в гъсталака на всепоглъщащата растителност, опасала Агуа Санта. Нямало пътека, но той си

проправил път без колебание между гигантските дървета и папратите, докато стигнал до брега на един дол, едва забележим в непроходимия параван на джунглата. Там множеството спряло, а той се спуснал в ниското заедно с Лейтенанта. Жегата била влажна и изнурителна, въпреки че слънцето клоняло към залез. Томас Варгас направил знак да бъде оставен сам, запълзял на четири крака и изчезнал в шубрак от филодендрони с едри месести листа. Изминала една дълга минута, преди да се чуят вайканията му. Лейтенанта се шмугнал в листака, хванал го за глезените и рязко го изтеглил оттам.

— Какво става?!

— Няма го, няма го!

— Как така го няма!

— Заклевам се, Лейтенанте, сам не знам нищо, откраднали са го, откраднали са моето съкровище! — И заплакал като вдовица, с такова отчаяние, че дори не усещал ритниците на Лейтенанта.

— Говедо! Ще ми платиш! Кълна се в майка си, че ще ми платиш!

Риад Халаби се втурнал по наклона и изтръгнал Варгас от ръцете му, преди да го е направил на пихтия. Съумял да убеди Лейтенанта да се успокои, защото с бой нищо нямало да постигнат, после помогнал на стареца да се изкачи горе. Томас Варгас рухнал, потресен от ужаса на случилото се, хлипанията го задушавали и толкова пъти залитал и губил съзнание, че арабинът почти го носел на ръце по целия път на връщане, докато най-сетне го оставил в ранчото му. Антония Сиера и Конча Диас седели пред входа на плетени столове, пиели кафе и наблюдавали падането на нощта. С нищо не показали да са опечалени, когато научили за случилото се, и безмълвно продължили да сърбат кафето си.

Повече от седмица Томас Варгас лежал с температура, бълнувайки унции злато и белязани карти, но бил як по природа и вместо да умре от мъка, както предположили мнозина, взел, че оздравял. Когато вече можел да става, няколко дни не посмял да се покаже на улицата, докато накрая страстта му към гуляите надделяла над благоразумието, сложил шапката си от влакна на гуама и все още разтреперан и уплашен, поел към кръчмата. През нощта не се прибрал, а два дни по-късно някой донесъл вестта, че бил утрепан в същия дол,

където крил съкровището си. Намерили го съсечен с мачете, като скот, така, както всички очаквали да свърши някой ден, рано или късно.

Антония Сиера и Конча Диас го погребали без много прояви на скръб, а траурната процесия включвала само Риад Халаби и учителката Инес, които отишли да придружат тях двете, а не за да отдадат последна почит на човек, когото приживе презирали. Двете жени продължили да живеят заедно, решени да си помагат една на друга в отглеждането на децата и в превратностите на всекидневието. Скоро след погребението накупили кокошки, зайци и свине, отишли с автобуса в града и се върнали с дрехи за цялото семейство. Още същата година потегнали къщицата с нови дъски, пристроили две стаи, боядисали я в синьо, сетне инсталирали газова печка и започнали производството на храни, които продавали по домовете. Всеки ден по пладне тръгвали с всичките си деца да разнасят ястията в ареста, училището, пощата, а когато имало порции в излишък, тях оставяли на тезгяха в магазина, та Риад Халаби да ги предложи на шофьорите на камиони. Така те се отървали от немотията и поели по пътя на преуспяването.

[1] Плод на тропическото дърво гуано, с кадифени бели влакна.
— Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.